

участь у громадській організації.

Аналіз даних свідчить, що до першого, найнижчого рівня дитячо-батьківських взаємин, жодного з батьків не віднесено (0%). Це переконує нас у тому, що батьків, байдужих до проблем власної дитини, до її шкільного життя немає.

Найвищого, третього рівня дитячо-батьківських взаємин, досягли 25 % опитаних батьків, що свідчить про високий рівень відповідальності їх перед дітьми та суспільством.

Основна ж маса батьків розташувалася на другому, середньому рівні (75 %), що засвідчує їхню зацікавленість і особистим, і шкільним життям дитини, однак не в повну міру використовуються всі можливі важелі виховання.

Отримані дані щодо розподілу батьків за рівнями дитячо-батьківських взаємин ми наводимо в діаграмі.

Таким чином, теоретичний аналіз наукової літератури та проведене нами дослідження засвідчили значну і незаперечну роль батьків у формуванні, розвитку і становленні дітей з вадами слуху в контексті інклюзивної освіти. Аналіз отриманих в процесі дослідження даних переконливо фіксує увагу батьків до цієї проблеми та відповідальність перед дітьми та суспільством за їхнє майбутнє.

Отже, проблема дитячо-батьківських взаємин в контексті інклюзивного навчання недостатньо розроблена. Проте, роль батьків від цього не зменшується, а необхідність здійснення конкретних кроків назустріч дитині не підлягає обговоренню. Тому перед науковцями постає нагальна потреба розробки підходів та методів активної співпраці батьків та школи для максимального подолання порушення у психофізичному розвитку дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дульнева Л. С., Рязанова С. В. Воспитание и обучение глухонемого ребёнка: советы родителю / под ред. проф. А. И. Дьячкова. – М.: Учпедгиз РСФСР, 1959. – 56 с.
2. Жук В. особливості інтегрування дітей з порушеннями слуху в загальноосвітній простір // Дефектологія. – 2010. – №3. – с. 16-19.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія, - К.: «Самміт - Книга», 2009. - 272 с.
4. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та суспільстві. – Львів: Літопис, 2008. – 334 с.
5. Ступникова Л. С., Чевранова Г. М., Якубовська Р. І. Виховання глухих дітей в сім'ї. – К.: Радянська школа, 1975. – 112 с.

УДК 376.016-056.36:74

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ РОБОТИ НАД ТЕМАТИЧНИМ МАЛЮНКОМ

Манько О.Г.,
Шарніна М.В.

Донбаський державний педагогічний університет

Стаття присвячена проблемі розвитку пізнавальної діяльності учнів з вадами розумового розвитку на уроках тематичного малювання, визначені основні труднощі виконання дітьми малюнка на тему і шляхи підвищення ефективності розвитку пізнавальної діяльності молодших розумово відсталих школярів.

Статья посвящена проблеме развития познавательной деятельности учащихся с отклонениями в интеллектуальном развитии на уроках тематического рисования, определены основные трудности выполнения детьми рисунка на тему и пути повышения эффективности развития познавательной деятельности младших умственно отсталых школьников.

The article deals with the problems of development of the pupils' knowledge activity, who have a lack of mental development, at the lessons of thematic painting; the main difficulties of painting a thematic picture made the children are defined as well as the ways of increasing the efficiency of the development of younger pupils' knowledge activity who have a lack of mental development.

Ключові слова: пізнавальна діяльність, уроки тематичного - малювання, кольорове рішення малюнка, перспектива малюнка.

Ключевые слова: познавательная деятельность, уроки тематического рисования, цветовое решение рисунка, перспектива рисунка.

Keywords: cognitive functions, thematic lesson drawing, color design drawing, perspective drawing.

В останні роки особу актуальність набувають питання удосконалення виховання і навчання аномальних дітей.

При цьому особлива роль належить таким видам роботи, які викликають в учнів підвищений інтерес та емоційно-позитивні стосунки. До них відноситься образотворча діяльність.

Проблема виховання і розвитку учнів допоміжної школи є особливо значущою в світі теорії Л.С. Виготського про ведучу, стимулюючу роль навчання в розвитку дитини. Ця концепція в останні роки набула особливої важливості, яка підтверджується дослідженнями загальної психології і педагогіки (Ю.К. Бабанський, Д.М. Богоявленський, П.Я. Гальперин,

О.М. Леонт'єв, Н.Ф. Тализіна, Д.Б. Ельконін і др.).

Важливу роль для розуміння закономірностей процесу малювання мають психологічні дослідження Б.І. Анан'єва, Т.М. Головіної, В.С. Кузіна, В.С. Мухіної, М.М. Ростовцева, Н.П. Сакуліної.

Вони констатують, що малювання дітей - це синтетична діяльність, яка є: проявою різних боків психічного розвитку; використанням досвіду, набутого в різних видах діяльності дітей; засвоєнням різноманітних елементів соціального досвіду та культури людини.

Аналіз літератури і досвід практики навчання учнів з порушенням інтелекту показують, що незалежно від значних змін, які сталися в останні роки в загальній оцінці значущості образотворчої діяльності, ще спостерігається традиційний підхід до занять малюванням, сутність якого є в тому, щоб можливо будь-якими засобами досягти більшого або меншого реалістичного зображення. Однак, оскільки образотворчі можливості дітей-олігофренів обмежені, то в процес навчання малюванню активно вводяться прийоми, за допомогою яких можна було б досягти зовнішнього ефекту за короткий час. До них можна віднести, перш за все, малювання за шаблонами і трафаретами, копіювання готових зразків, розфарбування раніше заготовлених контурних зображень і т. ін., Крім того, використовуються так звані графічні диктанти, під час яких вчитель послідовно відтворює кожен елемент малюнка, а учні повторюють його дії.

Однак, не слід забувати, що образотворче мистецтво як навчальний предмет чинить великий вплив на розумове, моральне, естетичне, трудове і фізичне виховання школярів. Це пояснюється тим, що конкретно практичний характер цих занять відтворює дуже сприятливі умови для мобілізації позитивних можливостей розумово відсталих дітей. Однак, як підкреслює В.Г. Петрова, ці умови не виникають автоматично. Ефективність роботи за всебічним розвитком розумово відсталих дітей в цілому залежить від учителя, першорядне завдання якого - зробити уроки образотворчого мистецтва корекційно спрямованими. При цьому головна мета уроків заключається ні в досягненні зовнішнього результату - навчити дітей зображати ті чи інші об'єкти, а в тому, щоб максимально використовувати образотворчу діяльність в якості найважливішого засобу впливу на особистість розумово відсталої дитини в цілому і, перш за все, на розвиток її пізнавальних процесів.

Аналіз літератури з досліджуваної проблеми показав, що в учнів молодших класів допоміжної школи наголошується недостатній рівень сформованості образотворчих умінь і навичок, а також недостатній рівень розвитку пізнавальних процесів, які задіяні на уроках образотворчого мистецтва. Це в свою чергу позначається на результатах їх учбової діяльності і утрудняє весь процес навчання предмету.

Тому, для виявлення реального рівня сформованості знань, вмінь і навичок в учнів допоміжної школи з тематичного малювання і стану їх пізнавальної діяльності в процесі образотворчої діяльності ми провели констатувальний етап дослідження, головною метою якого було встановити вихідну картину: стан пізнавальних процесів, а саме: розвитку їх мислення, пам'яті і уваги, а також мовлення при виконванні ними тематичного малюнка. Зупинимось на дослідженні однієї серії експерименту - мовленевої.

Проведене дослідження показало, що в учнів обох груп спостерігається (I серія експерименту - мовленнєва) бідність словникового запасу, учні замало використовують слова, які мають узагальнюючі і абстрактні значення. Якщо вони і використовуються в мові дітей, то тільки як механічно заучені поєднання. Обмежене коло слів, які позначають дії, властивості і якості предметів. Обмаль використання в мові дітей прислівників, часток, сполучників. Тому уявлення дітей про елементи майбутнього тематичного малюнка недосконалі і це відображується в їх мові.

Лексико-граматичний устрій мови в учнів є недосконалим. Маються значні труднощі в плануванні своєї образотворчої діяльності, в умінні дітей давати словесний звіт про виконану роботу. Малюючи, школярі, як правило, мовчать або дуже небагатослівні. Деякі учні обмежуються висловлюваннями, які складаються з двох-трьох слів.

Композиційне рішення тематичного малюнка зводиться лише до стереотипного перелічення того, що діти будуть малювати або, в кращому випадку, кількох деталей зображення предметів майбутнього малюнка з теми, яка виконується.

Прослухавши таке повідомлення, не можливо точно зрозуміти, який малюнок, на яку тему і яким чином намагається виконати школяр.

Зазнають значних труднощів учні і при плануванні кінцевого образу (результату) тематичного малюнка.

При плануванні своєї роботи, учні повторюють одні і ті ж слова, які позначають частини об'єкта зображення. В своїх планах діти не відмічають, як вони будуть малювати, в якій послідовності, якими олівцями, якого кольору, як будуть чергуватися між собою предмети зображення. При цьому, нами було виявлено, що в більшості з планів школярів словесне описування предмету зображення не було зв'язане з темою, на яку малювали діти, тобто давалося ними хаотично, поза логічною системою, коли були відсутні суттєві і значущі ознаки предметів зображення. Учні в свій план привносили інші ознаки і предмети з свого найближчого оточення, що ніяк не було пов'язано з темою малюнка.

Описування об'єктів зображення покращувались, коли на допомогу дітям приходив педагог і своїми запитуваннями наводив їх на розуміння завдання. Тоді висловлювання учнів про об'єкти зображення становились більш повними і точними. Деякі з них робили нескладні висновки, встановлювали залежність між явищами, чого ми не спостерігали при самостійному описуванні тематичних малюнків.

Для одержання більш кращих результатів в учнів ми проводили з ними спеціально організовану роботу.

Експериментальне навчання на уроках образотворчого мистецтва здійснювалося в процесі малювання на теми. Був також передбачений так названий підготовчий період навчання (ми його назвали пропедевтичним), який був спрямований на збагачення сенсорного досвіду і розвитку моторики учнів.

Експериментальна система занять базувалася на сучасній науковій концепції про місце дидактичної гри і продуктивних видів діяльності в сенсорному вихованні і розвитку дітей. Вона включала в себе комплекс вправ, які були спрямовані на те, щоб навчити дітей більш повно і точно сприймати предмети, їх властивості і відношення. В основу

підготовчого етапу був покладений принцип об'єднання змістовної предметно-практичної діяльності учнів з діяльністю образотворчою. Це передбачало органічне поєднання спеціально підібраних ігор з заняттями малюванням, раціональне використання наочних і мовних засобів навчання, розширення практики використання сенсорних еталонів. Суттєвим моментом кожного уроку було проведення гімнастичних вправ для кисті і пальців рук. Такі вправи є надійним засобом підвищення працездатності кори головного мозку. Ми також на уроках використовували спеціальні графічні вправи і систему формування початкових технічних навичок для покращення процесу малювання.

Враховуючи особливості розумово відсталих школярів, ми направили всі зусилля на активізацію і розвиток у них пізнавальної діяльності засобами тематичного малювання, оскільки цей вид занять грає суттєву роль в загальному розвитку дитини. Малювання на теми передбачає зображення на основі уявлень окремих предметів або нескладних сюжетів навколишнього життя, а також ілюстрування відривків літературних творів. Така робота потребує від дітей мобілізування їхнього досвіду, активізації уявлення у зв'язку з визначеною метою, оскільки учням приходится ретельно відбирати необхідні для передачі означеної теми об'єкти, запам'ятати їх конструкцію, форму, колір і т.ін.

Таким чином, наш експеримент був спрямований на пошук найбільш ефективних і оптимальних шляхів розвитку пізнавальної діяльності (передусім - мовлення) у молодших школярів засобами образотворчої діяльності в процесі роботи над тематичним малюнком.

Нами було встановлено, що під впливом корекційного навчання на уроках образотворчого мистецтва відбуваються суттєві зміни.

Результати I серії експерименту (мовленнєвої) показали наступне:

після експерименту аналіз теми малюнку набуває вид розгорнутого опису. Діти використовують в своєму мовленні узагальнюючі й абстрактні слова, які розкривають зміст теми; слова, які позначають ознаки предметів зображення тощо. В реченнях, якими оперують школярі, з'являються слова, які позначають властивості, якості і дії предметів. Значно покращився лексико-граматичний устрій мовлення дітей. Вони навчилися вербально характеризувати свою тему малюнку, а саме планувати її композицію і давати словесний звіт про виконану роботу. При малюванні учні вербально стали позначати власні емоції, настрої, відмічати свої успіхи або невдачі. При цьому висловлювання дітей про малюнок на задану тему набували характер розгорнутих описів, які складаються з декількох різних конкретних слів. Планування просторових відношень між об'єктами зображення стає більш ємкими і включає в себе не тільки перелік предметів, яких навчилися зображати діти, а й їх розташування на папері, а також перелік предметів переднього і заднього планів. Крім того, учні стали встановлювати послідовність виконання малюнку на тему, відмічати частини об'єкта зображення, кольорове рішення малюнку в цілому. У висловлюваннях дітей ми встановили наявність управління і узгодження в числі предметів, чого раніше не було. Зовсім іншим став і звіт учнів про виконання ними малюнків на тему. Школярі стали визначати не тільки послідовність і предмети зображення, а й основні етапи своєї роботи, послідовність дій.

Отже, результати експериментальної роботи свідчать, що за умови цілеспрямованої педагогічної діяльності на уроках тематичного малювання з використанням традиційних та спеціальних методів навчання в розумово відсталих учнів значно покращуються показники розвитку пізнавальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головина Т.Н. Изобразительная деятельность учащихся вспомогательной школы. – М. : Педагогика. 1974. – 315с.
2. Грошенко И.А. Тематическое рисование на уроках изобразительного искусства во вспомогательной школе // Дефектология. – 1974. - №1. – С. 66 – 72.
3. Дмитриева І.В. Корекційний вплив образотворчого мистецтва на інтелектуальний розвиток учнів допоміжної школи. – Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : Наук.-метод. Зб. : Вип. 2. – К. : Наук.світ, 2001. – С.43-45.
4. Лабунская Г.В. Тематическое рисование. - М.: Просвещение, 1966. - 327с.

УДК:37.013:101.1

РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Мартинчук О.В.

кандидат педагогічних наук, доцент
Київський університет імені Бориса Грінченка

Наукова стаття розглядає аспекти, пов'язані з необхідністю перегляду світоглядних і методологічних орієнтирів у зв'язку з розвитком інклюзивної форми навчання в Україні; розкриває вплив сучасних філософських ідей екзистенціалізму, прагматизму, постмодернізму, феноменології, персоналізму, філософської антропології на розвиток процесу інтегрування дітей з психофізичними порушеннями в загальноосвітній простір.

Научная статья рассматривает аспекты, связанные с необходимостью пересмотра мировоззренческих и методологических ориентиров в связи с развитием инклюзивной формы обучения в Украине; раскрывает влияние современных философских идей экзистенциализма, прагматизма, постмодернизма, феноменологии, персонализма, философской антропологии на развитие процесса интегрирования детей с психофизическими нарушениями в общеобразовательное пространство.